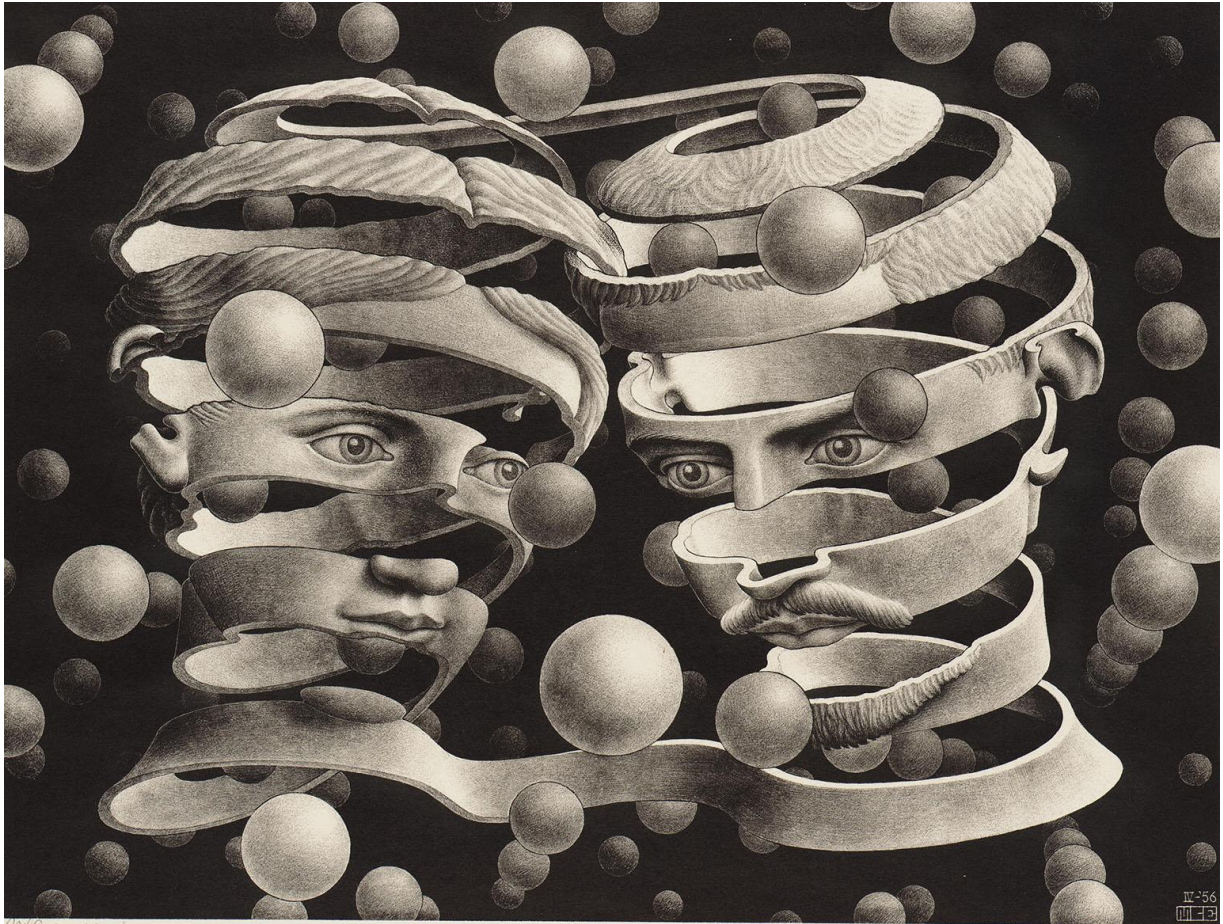

Beschouwen

Dans, drama, beeldende kunst en muziek

Inhoudsopgave

Beschouwen	1
Inhoudsopgave	2
Inleiding.....	4
Invalshoeken	5
Kunst en religie of levensbeschouwing.....	6
Kunst en esthetica.....	6
Kunst en politieke, economische of sociale invloed.....	7
Kunst en educatie	8
Kunst en vermaak	8
Kunst en de multiculturele samenleving.....	8
Kunst, wetenschap en techniek	8
Beeldende kunst.....	9
Wat is beeldende kunst?	9
Verschillende vormen van beeldende kunst	9
De Inhoud	10
Beeldaspecten	10
Licht.....	10
Kleur en contrasten.....	11
Ruimte	12
Textuur	13
Vorm	13
Compositie	14
Beweging.....	14
BEELDANALYSE	15
Dans	17
Inhoud	17
Dansstijlen	18
Dans elementen.....	20
Tijd	20
Ruimte	21
Kracht	21
Danskwaliteit	21
Dansfrase	22

Locatie	22
Muziek.....	22
Theatermiddelen.....	22
DANSANALYSE.....	23
Drama.....	25
Film	26
Inhoud	27
Sfeer.....	28
Boodschap	28
Vorm	28
Spel	29
Acteurs/spel	30
TONEEL/FILMANALYSE	31
Muziek.....	33
Wat is muziek?	33
Muziek als abstracte kunstvorm	33
Conventies	33
Emotie	34
Associaties	34
Functie en betekenis	34
Sfeer.....	34
MUZIEKANALYSE	35

Inleiding

Wat is kunst?
Welke kunstdisciplines zijn er?
Hoe ontstaat een kunstwerk?
Wat wil de kunstenaar ermee?
Wat vind ik er zelf van en waarom?

Voor 1900 vond men het heel belangrijk dat kunst gelijkend was, dus leek op het afgebeelde en zich hierbij aan bepaalde afspraken en regels hield. Dit zei iets over de kwaliteit van een werk. In de 20e eeuw veranderde het kunstbeeld en sindsdien spelen ook niet zichtbare factoren mee. Ook kunnen kunstenaars tegenwoordig uit een veel groter scala technische mogelijkheden en materialen kiezen. Het beoordelen van kunst vraagt daarom meer informatie over uitgangspunten, beeldende elementen en dergelijke.

Het is dus van belang te weten waaruit een kunstwerk is opgebouwd, voordat we ons gaan verdiepen in de kunstgeschiedenis. We gaan dus leren kunst te beschouwen in deze module. Om kunst te kunnen beschouwen, moet je eerst weten waar je het over gaat hebben.

We onderscheiden 8 kunstdisciplines:

Beeldende kunst, fotografie, muziek, architectuur, theater, film, literatuur en dans

In de praktijk zijn de grenzen tussen de verschillende kunstdisciplines niet altijd scherp aan te geven en in de zogenaamde *crossovers* (bijvoorbeeld musical of opera) gaan de verschillende kunstdisciplines hand in hand.

In deze module zullen we beeldende kunst, dans, theater en muziek behandelen.

We laten hierbij fotografie onder beeldende kunst vallen en film onder drama.

Iedere discipline is op zijn beurt weer onder te verdelen in stijlen, die bij het behandelen aan bod zullen komen

Een kunstenaar heeft voor het maken van een kunstwerk in de eerste plaats bezieling of inspiratie nodig. Soms krijgt hij impulsen van buitenaf, door wat hij ziet of hoort. Soms ook vanuit zijn eigen denk en gevoelswereld. Hij kan ontvankelijk zijn voor het esthetische of het religieuze. Maar het kan ook zijn medeleven met anderen, zijn kritiek op de samenleving of zijn zin voor rechtvaardigheid betreffen. Het gebeurt ook dat zijn inspiratie uit het werk van andere kunstenaars voortkomt.

Wanneer hij op originele wijze gestalte geeft aan zijn ontroering of verontwaardiging, schept hij kunst. We kunnen kunst de waarneembaar gemaakte vorm van bezielde gedachten noemen. Deze waarneming vindt door middel van onze zintuigen plaats, de verwerking van deze indrukken door onze geest. Hiermee kan een kunstwerk al of niet weerklank oproepen, dat wil zeggen: opnieuw ontroering of reactie bij ons wekken. De taak van de kunstenaar is scheppend (creatief); die van de beschouwer, toehoorder of lezer ontvangend (receptief).

Invalshoeken

Als gevolg van de typisch menselijke drang tot creëren werd al vanaf de oudste grotschilderingen vormgegeven aan wat mensen wilden, dachten en geloofden. Deze vormgeving werd bepaald door het gebruik (huisraad, wapens), door de neiging tot versieren (kleding), door verering (afbeelding goden) of imponeren van de vijand (krijgstooi). Later werden kunstenaars ook ingeschakeld bij het vergroten van de status van machthebbers (hof portretten, paleizen). Vaak ook had kunst een taak bij het vastleggen van belangrijke feiten (monumenten) of bij het vertellen van Bijbelverhalen en legenden aan hen die niet konden lezen. Bij al deze kunstvormen spreken wij van een *dienende functie*.

In onze tijd krijgt kunst soms een activerende functie. De beschouwer wordt dan aan het denken gezet. Het gaat niet langer om de mooie buitenkant, Wij worden geprikkeld daar doorheen te zien.

Soms komt een kunstwerk spontaan tot stand, soms pas na een lange reeks herzieningen. Dat hangt samen met het temperament van de kunstenaar of met de aard van het onderwerp. Blijft het bij de een bij een eerste versie (uitvoering), een tweede geeft zijn idee pas vorm nadat hij er een hele tijd mee heeft rondgelopen en het dus al innerlijk tot rijping kwam. Een derde maakt vooraf een lange reeks voorstudies en een vierde laat op een al voltooid schilderij of beeld nog andere concepties van hetzelfde motief volgen.

In de middeleeuwen waren kunstenaars nog gewone ambachtslieden (steenhouwers, glazeniers, wandschilders). Typerend hiervoor is dat geen enkel werk van signatuur of naam werd voorzien (anonimiteit). Omdat alles wat zij maakten verband hield met verhalen uit de Bijbel, kreeg deze kunst een sterk ideoplastisch karakter. Meestal moest de kunstenaar zich uitspreken in overgeleverde voorstellingen en vormen (symboliek).

Na de middeleeuwen kreeg de kunstenaar naast zijn gebondenheid aan kerkelijke overheden ook te maken met wereldlijke opdrachtgevers. Naast koningen, stadsbesturen en gilden werden dat in de 17e eeuw rijk geworden burgers.

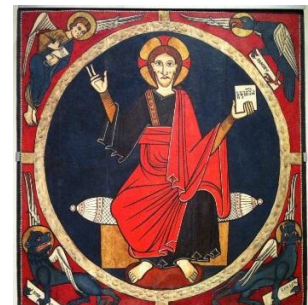
De afhankelijkheid van deze nieuwe opdrachtgevers maakte zijn positie moeilijker. Zwakke broeders kwamen in de verleiding hun kunst aan de publieke smaak aan te passen; de sterken die eigen wegen volgden en daardoor met hun broodheren in conflict kwamen, vervielen vaak tot armoede.

In de 19e eeuw werd het vrije kunstenaarschap algemeen. De opkomst van musea en kunsthandels kon het gemis van de vroegere opdrachtgevers maar voor een gering deel vergoeden.

Er zijn dus allerlei factoren van invloed op het ontstaan van een kunstwerk. Het kunstwerk kan vanuit verschillende invalshoeken gemaakt of bekeken worden.

Verschillende invalshoeken zijn bijvoorbeeld:

- Levensbeschouwelijk: religieus, ritueel, viering
- Esthetisch: (anti) schoonheid, inleving, herkenning, vervreemding
- Politiek: Status, protest, bewustwording
- Economisch: Werk reclame
- Educatief: Opvoeding, therapie, zelfreflectie, voorlichting, informatief
- Vermaak: amusement, decoratief, expressief, verpozing

- Multiculturele samenleving: de invloeden van diverse culturen
- Wetenschap en techniek: Wat kan er tegenwoordig allemaal?

Soms worden kunstwerken duidelijk vanuit een bepaalde invalshoek gemaakt, maar het gebeurt ook dat een kunstwerk vanuit verschillende invalshoeken te beschouwen is.

Kunst en religie of levensbeschouwing

Kunstenaars kunnen zich bezighouden met de rol die religie in hun leven speelt. Dit is door de eeuwen heen ook wat veranderd. Vroeger was de kerk een grote opdrachtgever voor veel kunstenaars, waardoor religie een belangrijke rol speelde in kunstwerken. Tegenwoordig ontstaan kunstwerken ook vaak vanuit de behoefte van een kunstenaar zelf, hier hoeft geen opdracht aan ten grondslag te liggen.

Ook kan het zo zijn dat de blik van een kijker gekleurd wordt door de eigen religie of levensbeschouwing en dat deze vanuit die invalshoek een werk in een bepaald kader plaatst.

Tirzo Martha maakt bijvoorbeeld werken vanuit een kritische kijk op zijn omgeving en invloeden hierop. "Religie wordt vaak gebruikt om mensen te manipuleren, ik gebruik religieuze iconen om aan te tonen hoe religie manipuleert". In dit geval kiest de kunstenaar dus voor een confrontatie met religie. Ook de artiest Madonna heeft dit een aantal maal gedaan, dit kan enorm veel opschudding teweegbrengen door mensen die

Philippe Zanolino daarentegen laat kunstwerken ontstaan vanuit zijn eigen levensovertuiging.

Kunstenaars kunnen hierbij kiezen voor een algemene, of voor een meer persoonlijke benadering. Ook de eigen culturele achtergrond kan hierbij een grote rol spelen.

Kunst en esthetica

Esthetica is de leer van de zintuiglijke waarneming, dus wat mensen zien en ervaren, in meer specifieke zin de tak van de filosofie die zich bezighoudt met schoonheid en kunst.

Het heeft te maken met wat je ervaart en hoe dit zich verhoudt tot het gevoel dat je ervaart

In het algemeen verwijst de hiervan afgeleide term esthetica naar de filosofische discussie over de essentie van kunst (ook wel: kunstfilosofie) of de essentie van schoonheid. Tegenwoordig dekt 'esthetica' vele ladingen en worden er soms heel verschillende betekenissen aan toegeschreven.

Al bij Plato en Aristoteles zijn ideeën over schoonheid en kunst te vinden.

Vanaf de Romantiek werd de betekenis van esthetica beperkt tot "de leer van het schone" waarmee schoonheid of juist het ontbreken ervan wordt aangeduid.

Een kunstwerk *goed* vinden hoeft weinig te maken te hebben met natuurgetrouwheid of esthetica. Eerder met overtuigende of karakteristieke vormgeving. Kwaliteiten van een kunstwerk die ons aanspreken, ervaren we als positief. Dat kan komen door de keuze van de kleuren of door het rangschikken van lijnen en vormen over het vlak (compositie). Verder kan het ook de zeggingskracht van het gekozen motief zijn die bij de toeschouwer aanslaat. Als 'lelijk' of 'slecht' treffen ons karakterloosheid of fantasieloosheid. Daarmee verlaten wij maar al te gemakkelijk het gebied van de kunst. We hebben dan te maken met 'schijnkunst', doorgaans *kitsch* genoemd.

Kunstenaars kunnen met esthetiek spelen door zaken heel mooi weer te geven die dit inhoudelijk niet zijn, of andersom.

David Bada confronteert bijvoorbeeld zijn toeschouwers met zijn niet-conventionele toepassing van materiaal. De zeggingskracht, de voornamelijk eigen kleur van het materiaal in combinatie met een totaal eigen beeldende organisatie/compositie van vormen geeft in eerste instantie een verwarrend beeld. Hoe meer men kijkt, hoe meer inzicht men krijgt in zijn georganiseerde chaos.

Andere kunstenaars vinden de voorstelling van minder groot belang dat de esthetiek, het gaat hen vooral om het scheppen van schoonheid.

Kunst en politieke, economische of sociale invloed

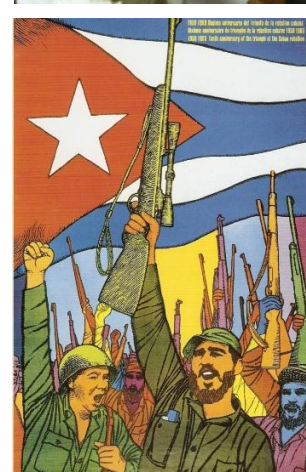
In een vrij land kan een kunstenaar maken wat hij of zij wil, en hiermee mensen aan het denken zetten. Kunstenaars kunnen politieke, economische of sociale problemen onder de loep nemen en onder de aandacht brengen van mensen. Zij kunnen zich uitspreken.

In landen waar deze vrijheid er niet is, kunnen kunstenaars ervoor kiezen om hun talent in te zetten voor vrijheden te vechten.

Een andere mogelijkheid is dat kunstenaars zich juist inzetten om dingen aan te prijzen. Dit kan zijn in de vorm van *propaganda*, waarbij zij politieke ideeën of personen willen steunen, maar in sinds de 2^e helft van de 20^e eeuw komt het ook steeds vaker voor dat kunstenaars zich inzetten voor commerciële belangen, ze maken reclame. Hiermee verdwijnt de grens tussen *high culture* en *low culture*, waarbij *high culture* voorheen bestemd was voor de elitaire bovenlaag van de bevolking en *low culture* voor de gewone mens.

Met het ontstaan van *massamedia* is het immers mogelijk voor een kunstenaar om in een keer grote groepen mensen te bereiken. Hierbij hoeft geen onderscheid gemaakt te worden om wie het dan gaat.

Als het dus gaat om politieke, sociale of economische zaken, een kunstenaar heeft in veel gevallen de vrijheid om zich hiervoor, of juist tegen uit te spreken en te proberen op die manier een reactie bij de beschouwer teweeg te brengen.

Kunst en educatie

Kunstenaars proberen iets bij de beschouwer teweeg te brengen. Het kan zijn dat ze door middel van hun werk mensen proberen op te voeden, of kritisch naar zichzelf willen laten kijken. Het kan ook zijn dat ze dingen onder de aandacht willen brengen, die niet bij iedereen bekend zijn, dus door hun werk geven ze voorlichting of informatie. Dit kan op tal van manieren overgebracht en uitgewerkt worden en hangt vaak nauw samen met de samenleving.

Kunst en vermaak

Sommige kunstenaars willen met hun werk voornamelijk vermaak bieden. Ze willen in dat geval een prettige ervaring aan de beschouwer mee geven. Dit gaat vaak nauw samen met commercie, om zeker te stellen dat een werk verkocht moet worden door mensen die het willen hebben. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de muziek- en filmindustrie, waar enorme bedragen in om gaan om mensen te vermaken.

Kunst en de multiculturele samenleving

Door diverse migratiestromen door de tijden heen van over de hele wereld, zijn mensen van alle delen uit de wereld uitgewaaid naar andere plekken. Het Caribisch gebied is door het koloniale verleden een smeltkroes van tal van culturen geworden. Hierdoor vindt kruisbestuiving plaats, mensen nemen dingen van andere culturen over en er ontstaan nieuwe gebruiken. Naast de culturen die feitelijk met elkaar in aanraking komen, is het door de opkomst van nieuwe media ook steeds makkelijker om te zien wat zich in de wereld af speelt. Al deze invloeden kunnen kunstenaars natuurlijk verwerken en ombuigen tot iets nieuws.

Zo heeft Eligio Melfor een stuk gemaakt over Curacao met alle etnische groepen en de verhouding met Nederland. Shakira is een Colombiaanse zangeres die in haar muziek ook graag haar Arabische roots door laat klinken.

Kunst, wetenschap en techniek

Kunstenaars kunnen zich laten beïnvloeden door nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen die hun aandacht trekken, of juist die zij afkeuren. Hierbij kan er een verband gelegd worden met de maatschappij. Daarnaast zijn er tal van nieuwe technieken en ontstaan er dagelijks meer, die kunstenaars kunnen inzetten om werk te maken. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheden van 3d printen, maar ook aan *special effects* bij films. Nieuwe technieken kunnen voor kunstenaars enorm aantrekkelijk zijn om mee te gaan experimenteren.

Beeldende kunst

Wat is beeldende kunst?

In het woord beeldende vorming zit het woord beeld. Niet alleen een standbeeld is een beeld, maar ook een foto, een tekening, een schilderij en een film. Met beelden kan je iets vertellen en dat gebeurt zonder woorden. Beelden hebben een betekenis. Je komt ze overal tegen: op straat, op de T.V., op verpakkingen in winkels, in de bioscoop, in musea, op Internet.

Wat is beeldende vorming? Beeldende vorming is het leren omgaan met beeldende taal. Hoe mensen de beeldtaal begrijpen is afhankelijk van de cultuur waarin ze leven.

Zoals gezegd bestaat iedere discipline uit sub disciplines, zo ook beelden de beeldende kunst.

Schilderijen, tekeningen, film en beeldhouwwerk behoren tot beeldende vormgeving of beeldende kunst.

Je hebt ook toegepaste beeldende vormgeving. Onder toegepaste vormgeving vallen architectuur, grafische vormgeving, design, enzovoort. Het is vormgeving van een afbeelding, voorwerp of gebouw met een gebruiksfunctie als uitgangspunt.

In de 20^e eeuw vervaagden de grenzen tussen alle verschillende disciplines, soms zijn meerdere technieken gebruikt of disciplines zijn samen gesteld.

Verskillende vormen van beeldende kunst

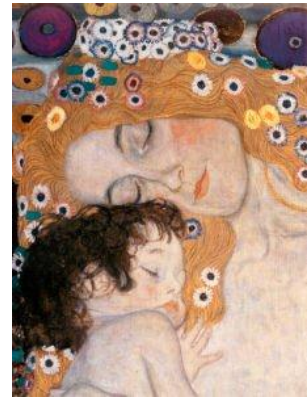
Een kunstwerk kan tweedimensionaal zijn, driedimensionaal of iets er tussenin. Een werk kan minuscule klein zijn, een complete ruimte vullen of zich zelfs uitstrekken over een landschap.

Een kunstwerk kan heel realistisch zijn of juist geen overeenkomst hebben met de werkelijkheid.

Een kunstwerk kan ook gemaakt zijn gericht op een bepaalde toepassing, bijvoorbeeld een gebouw, een reclamefolder, een decor of een gebruiksvoorwerp.

Ten slotte kan een kunstwerk op verschillende manieren worden gemaakt door gebruik te maken van bepaalde materialen en technieken. Denk bijvoorbeeld aan keramiek, schilderijen, tekeningen, beeldhouwwerken, zeefdrukken, enzovoort. De laatste jaren zijn die mogelijkheden nog enorm uitgebreid dankzij het gebruik van de computer. Want ook websites, beeldmanipulaties en 3D Media vallen onder de beeldende kunst.

- Schilderkunst, waarbij een beeld gemaakt wordt door te schilderen
- Textiel, het gaat hierbij om geknoopte tapijten, geweven stukken, vilt, hoeden of kleding
- Grafische kunst, het gaat hierbij om prenten, druktechnieken, grafische vormgeving en illustraties
- Fotografie, afbeeldingen die zijn vastgelegd met behulp van een fototoestel, al dan niet bewerkt
- Film is bewegend beeld, al dan niet met tekst. Film kan op zichzelf staan of onderdeel uitmaken van een *installatie*

- Beeldhouwkunst, dit is 3d. Het kan zijn dat een beeld uit steen of een ander materiaal gehouwen is, of het beeld kan gevormd zijn uit een beweeglijke massa zoals klei of gips.
- Business-art kunstzinnige dialoog met bedrijfsleven, het gaat hierbij vaak om reclames
- Bodyart tatoeages, piercings, scars, implantaten
- Collages, bestaande afbeeldingen worden verwerkt tot een nieuw beeld
- Assemblage is een collage met ruimtelijke voorwerpen.
- Installatie kan gezien worden als een 3d collage, verschillende voorwerpen vormen een nieuw geheel
- Land art, een landschap wordt gebruikt als canvas voor het maken van grote voorstellingen
- Digitale kunst, internetvormgeving, netart, animatie, virtuele werelden, met de komst van de computer nemen de mogelijkheden toe
- Performance, dit is een actie, om mensen aan het denken te zetten. Een performance is een momentopname. De kunstenaar en wat hij doet is het kunstwerk. Het werk wordt vaak vastgelegd op foto of video.
- Projectie, lichtkunst, interieur- en exterieur belichting
- Sound art, vermenging van geluid/muziek met beeldende kunst

De Inhoud

Beeldend werk kan verwijzen naar iets in de werkelijkheid. Maar ook kan de kunstenaar zijn/haar verbeelding gebruiken en zo een nieuwe werkelijkheid creëren.

Door werk te maken wil een kunstenaar een boodschap over brengen. We kunnen de visie van de kunstenaar zien aan de hand van hoe hij zijn thema behandelt. De kunstenaar kan gebruik maken van symbolen om zijn boodschap over te brengen. De beschouwer/kijker kan een ander betekenis geven aan het werk; wat jij er uit haalt hoeft niet perse te zijn wat de kunstenaar bedoeld heeft

In hoeverre suggereert het beeld de werkelijkheid?

- Realistisch/figuratief: de afbeelding heeft een herkenbare voorstelling
- Non-figuratief of abstract: de afbeelding heeft een niet herkenbare voorstelling (het gaat om de ordening van de beeldende middelen)

- Geabstraheerd: is een tussenvorm tussen figuratief en abstract

Een figuratieve afbeelding is gemakkelijker te lezen dan een geabstraheerde of volledig abstracte afbeelding, dit vraagt meer van de beschouwer.

Beeldaspecten

Kijken naar beelden doen we aan de hand van bepaalde elementen, ook wel *beeldaspecten* genoemd. Elk van deze aspecten heeft eigen kenmerken en kent weer een verscheidenheid aan begrippen, we zullen ze een voor een behandelen zodat je ze kunt herkennen.

Licht

Zonder licht zie je niets, dus dit is een belangrijk element in de beeldende kunst. Met licht kun je iets zien, maar licht kan ook de sfeer mede bepalen.

Er kan sprake zijn van:

- Natuurlijk licht, dus zonlicht, maanlicht, licht afkomstig van vuur, dit zijn natuurlijke bronnen

- Kunstlicht, hierbij gaat het om elektrisch licht, dus lamplicht, tl, neon, spot, etc.

Hoe het licht valt bepaalt ook voor een groot deel hoe de afbeelding over komt, er kan sprake zijn van:

- Direct licht, dit valt direct op een voorwerp. Er ontstaan duidelijke schaduwen.
- Indirect licht, dit valt niet rechtstreeks op een voorwerp maar wordt via de omgeving verstrooid (bijvoorbeeld via een wand). De schaduwen zijn dan ook minder hard.

Gevolgen van licht zijn eigen schaduw en slagschaduw.

Het licht verhoudt zich ook tot de beschouwer van het werk:

- Meelicht: wanneer je als beschouwer in de richting van het licht kijkt.
- Tegenlicht: wanneer je tegen het licht inkijkt, je ziet hierdoor een lichte achtergrond met donkere vormen
- Zijlicht komt van opzij.

Door licht zie je schaduw:

- Eigen schaduw: de schaduw op het voorwerp
- De slagschaduw: schaduw ernaast
- Strijklicht: het zijlicht langs een oppervlak.

Door de licht en schaduwwerking krijgt je plasticiteit, dus hierdoor lijken voorwerpen ruimtelijk.

Kleur en contrasten

Kleuren komen overal om ons heen voor, ieder materiaal heeft bijvoorbeeld een eigen kleur: *materiaalkleur*.

Wanneer de kunstenaar zich beperkt tot een kleur of met verschillende tonen van een kleur spreken we van monochroom kleurgebruik en polychroom wanneer objecten met verschillende kleuren beschilderd zijn.

Kleur is afkomstig van pigment. Kleuren, of juist het gebrek er aan zijn bepalend voor de sfeer in een afbeelding. De natuurkundige Newton deed veel onderzoek op het gebied van kleuren. Na zijn ontdekking van de spectrumkleuren (rood, oranje, geel, groen, blauw en paars) kwam hij tot het verdelen van deze kleuren in primaire (rood/magenta, geel, blauw/cyaan) en secundaire (oranje, groen, paars). De laatste ontstaan door menging van twee primaire kleuren. Door het mengen van primaire kleuren met secundaire ontstaan weer kleuren die wij tertiair noemen, bijvoorbeeld blauw-groen of oranje-rood. Door het mengen verliezen kleuren steeds meer hun kleurkracht. Een 'gekleurd grijs' heeft weinig stralende kracht meer. Door het vermengen met zwart worden kleuren wel donkerder, maar ook minder sprekend. Door vermenging met wit worden ze wel lichter maar tegelijk ook minder intensief.

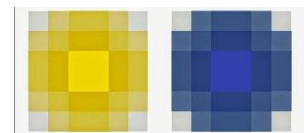
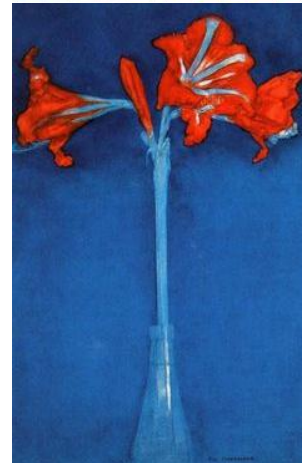
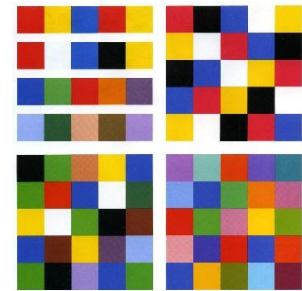
Kleuren kunnen in een afbeelding op een natuurlijke manier worden toegepast, maar er kan ook gekozen worden voor *symbolisch kleurgebruik*. Aan sommige kleuren worden bepaalde betekenissen toegekend.

De straling van een kleur wordt ook beïnvloed door omringende kleuren. Rood op een groene achtergrond komt helderder over dan rood op een gele achtergrond. De kleuren die elkaars kracht versterken staan in Newtons cirkel tegenover elkaar.

Om te zien hoe kleuren op elkaar reageren en om deze kwaliteiten ook te benutten, moeten we gaan kijken naar kleurcontrasten:

- **Kleur- kleur contrast:** Het meest eenvoudige kleurcontrast ontstaat wanneer zuivere kleren naast elkaar gebruikt worden, waarbij het grootste verschil bestaat tussen de primaire kleuren, rood, geel en blauw.
- **Licht-donker contrast:** Wanneer een lichte kleur omgeven is door donker, valt deze meer op dan wanneer deze zich tussen andere lichte kleuren bevindt.
- **Warm-koud contrast:** De kleuren in de waar rood in verwerkt is, worden ook wel de warme kleuren genoemd. De kleuren waar blauw in voor komt zijn de koude kleuren. Door warme en koude kleuren in een afbeelding naast elkaar te zetten, wordt het contrast tussen de twee vergroot. Dit contrast kan ook gebruikt worden om *atmosferisch perspectief* te creëren; warme kleuren komen meer naar de voorgrond en koude kleuren lijken verder weg te zijn.
- **Complementair kleurcontrast:** Het grootste kleurcontrast bestaat tussen de kleuren die tegenover elkaar in de kleurencirkel liggen, deze versterken elkaar hevig.
- **Kwantiteitscontrast:** Het kwantiteitscontrast betekent dat er een groot verschil kan ontstaan door de kleuren in verschillende hoeveelheden te gebruiken. Bijvoorbeeld door twee kleine vlakjes blauw in een groot oranje veld toe te passen.
- **Simultaancontrast:** Kleuren kunnen elkaar ook beïnvloeden. Omdat het contrast tussen complementaire kleuren het grootst is, kan een groot oppervlak in een bepaalde kleur kleinere kleurelementen in de omgeving voor het zicht beïnvloeden. Een grijs blokje in een groot rood vlak kan enigszins groenig aan doen, terwijl bij het afdekken van het rood zal blijken dat er geen groen in zit.
- **Kwaliteitscontrast:** Hoe puurder de kleur, hoe krachtiger. Kleuren nemen aan kracht af door ze te mengen met zwart of wit, dit beïnvloedt de kwaliteit van de kleur.

Ruimte

Bij ruimte in de beeldende kunst kan het gaan om feitelijke ruimte, wanneer het werk 3d is, of ruimte *suggestie*. Een werk is dan weliswaar plat, maar het lijkt ruimtelijk.

Bij 2-dimensionale werken gaat het om schilderijen en foto's e.d., bij 3-dimensionale werken gaat het om sculpturen en installaties e.d. Dit betreft werken waar je om heen kunt lopen, die in de ruimte staan.

Een reliëf bevindt zich in het midden, de achtergrond is plat, maar de vormen komen deels uit de basis naar voren. Toch kan er niet omheen gelopen worden.

Diepte in een voorstelling kan gesuggereerd worden door:

- **Afsnijding:** de ene vorm gaat voor de andere langs, of het kader gaat over de voorstelling heen.
- **Afplating:** een muur wordt smaller als we erlangs kijken, een cirkel wordt ellips
- **Lijnperspectief:** Dit is een wiskundige methode: evenwijdige lijnen (bijvoorbeeld de rand van een weg) lijken elkaar in de verte in een punt (verdwijnpunt) te ontmoeten. Van ons af

lopende horizontale lijnen gaan omhoog als ze onder ons oog liggen en omlaag als ze boven onze ooghoogte zijn.

- Verschil in grootte: een mens, dier, boom dichtbij wordt groter afgebeeld dan mensen, dieren, bomen op enige afstand. Op een landschap zijn de wolken vooraan het grootst, naar de horizon toe worden ze kleiner.
- Lichtdonker contrast: donkere figuren lijken naar voren te komen als zij afsteken tegen een lichte achtergrond, een verschijnsel dat repoussoir (repousser - terugduwen) genoemd wordt. Omgekeerd komen lichte figuren naar voren uit een donkere achtergrond clair-obscur.
- Dieptescherpte: in een landschap wordt de voorgrond scherper gedetailleerd dan de verte. In fotografie en film kan dit middel ook omgekeerd gehanteerd worden: een instelling op oneindig levert een vage voorgrond op.
- Kleurperspectief: wanneer warme kleuren op de voorgrond komen worden gebruikt en koude kleuren op de achtergrond. Warme kleuren lijken naar voren te komen en koude naar achter te wijken.
- Atmosferisch perspectief: door middel van kleurverloop wordt ruime gesuggereerd. Hoe meer naar de horizon hoe lichter de kleuren.

Textuur

De textuur is de oppervlaktekwaliteit van een voorwerp. Dit bepaalt in hoeverre licht gereflecteerd wordt; glas heeft een andere textuur dan hout en reageert daardoor heel anders op licht. Soms wordt textuur als synoniem voor *structuur* gebruikt.

Bij schilderijen zijn op de voorgrond meer gedetailleerde texturen te zien dan op de achtergrond, hierdoor wordt ruimtelijkheid gesuggereerd.

Vorm

Het woord *vorm* heeft verschillende betekenissen, het kan hierbij gaan om een formaat, dus de grootte van een vorm, of om een vormsoort. Er zijn verschillende vormsoorten te onderscheiden:

- Ruimtelijke of 3-dimensionale (3D) vormen.
- Vlakke, 2-dimensionale (2D) of platte vormen.
- Geometrische/ wiskundige vormen. Dit zijn meetkundige vormen, die gemaakt worden met behulp van een liniaal of passer.
- Organische vormen lijken meer natuurlijk van vorm, kunnen grilliger zijn en lijken op een natuurlijke manier tot stand gekomen te zijn.
- Enkelvoudige vormen zijn eenvoudig opgebouwd uit 1 vorm, bijvoorbeeld een schijf.
- Samengestelde vormen bestaan uit meerdere elementen.

Net als kleuren kunnen ook vormen contrasteren, de belangrijkste vormcontrasten zijn:

- geometrische – organische vormen
- enkelvoudige - samengestelde vormen
- positief- negatief (restvorm). Restvormen zijn vormen die overblijven tussen de eigenlijke vorm.
- duidelijk – vaag. De contour is de omtrek, de begrenzing van de vorm, wanneer deze niet duidelijk aftekent hebben we te maken met vage vormen.

Compositie

Binnen een beeld zijn verschillende onderdelen, beeldende aspecten te onderscheiden. De manier hoe die beeldaspecten zijn geordend duiden we aan met het begrip compositie.

De keuze voor een compositie heeft gevolgen voor hoe een beeld over komt.

Is er sprake van een symmetrische opstelling (links van het midden hetzelfde als rechts. Is de compositie niet zuiver symmetrisch, maar is er toch sprake van een symmetrisch evenwicht?

Soms is het evenwicht in de compositie ontstaan door op de voorgrond een accent naar links aan te brengen en in de achtergrond een accent naar rechts of omgekeerd.

Het aantal mogelijkheden blijkt eindeloos. Een opeenhoping van vormen links kan gesteld worden tegenover een leegte rechts, maar ook smalle vormen links tegenover brede vormen rechts. Een portret laat meestal meer ruimte aan de voorkant van het gezicht, soms ook aan de achterkant.

Samenvattend kunnen we zeggen dat voor een juiste compositie geen algemeen geldende voorwaarden bestaan. In bepaalde tijden bestond een voorkeur voor harmonisch evenwicht (oudheid en renaissance), in andere weer voor een dynamische opstelling (barok en romantiek). In onze tijd verschilt de voorkeur per kunstenaar: zowel gelijkmatige vlakverdeling is fel in beweging zijnde komen voor. Wel geldt dat naarmate het element voorstelling minder belangrijk wordt, het element compositie des te meer nadruk krijgt.

De volgende compositievormen zijn er te onderscheiden:

- Horizontaal compositie: een horizontale compositie maakt een rustige, stabiele en brede indruk. De compositie is rond een denkbeeldige horizontale lijn geordend.
- Verticaal compositie: de ordening geschiedt rond een denkbeeldige verticale lijn.
- Driehoeks compositie: de onderdelen zijn als het ware gegroepeerd/ geordend in een driehoek.
- Centrale compositie: de vormen zijn gegroepeerd rond een centrum.
- Over-all-compositie: de onderdelen zijn verspreid over het vlak
- Symmetrische compositie: is wanneer beide kanten van het beeld of vlak gelijk is. Ze zijn spiegelbeeld van elkaar.
- A-symmetrische compositie: bij deze compositie ontbreekt de symmetrie.

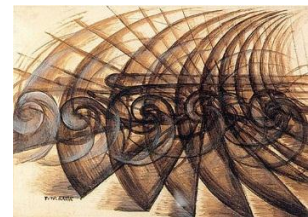
Beweging

In de beeldende kunst kan beweging een rol spelen. Het kan hierbij, net als bij ruimte, gaan om feitelijke beweging, of de suggestie van beweging.

Bij kinetische kunst beweegt een object werkelijk. Het verandert van plaats of er worden onderdelen in beweging gebracht door motorische of natuurlijke krachten.

Wanneer er geen feitelijke beweging plaats vindt, kan er sprake zijn van bewegingssuggestie: In een schilderij/ reliëf wordt beweging gesuggereerd/ de indruk van beweging gegeven bv. door ritme en herhaling of door de voorstelling.

Bij performance art: is het kunstwerk geen stilstaand object of installatie, maar een actie door de kunstenaar uitgevoerd. De uitvoering is het eigenlijke kunstwerk. Soms worden de handelingen geregistreerd door fotografie of video. De grens tussen de kunstdisciplines vervaagt hier, net als bijvoorbeeld bij videokunst en film. Hier wordt een videoapparaat ingezet om bewegende beelden te hebben. De computer kan gebruikt worden om de beelden te manipuleren.

BEELDANALYSE

Het beschouwen van de kunst betekent dat je de kunst dusdanig gaat bekijken zodat je een goed oordeel kunt vellen over de kwaliteit van het werk, wat de kunstenaar wil vertellen, welke sfeer het uitademt en uit welke periode het stamt. Om dit te kunnen moet je niet alleen goed kunnen kijken maar ook veel Beeldende Begrippen kennen. Deze begrippen staan in het gele boek met de duidelijke titel 'Beeldende Begrippen', dat te vinden is in je klaslokaal.

Met behulp van deze beeldende begrippen en onderstaande vragen ga je een schilderij of sculptuur beschouwen dat jou aanspreekt. Wanneer je onderstaande vragen hebt beantwoord heb je een beeldanalyse gemaakt van het kunstwerk.

Geef aan waarom je het werk gekozen hebt.

FEITELIJKE GEGEVENS

Wat is de titel van het kunstwerk?

Welke kunstenaar heeft dit werk gemaakt?

Hoe groot is het werk?

Uit welk jaar komt het werk?

Wat voor werk is het? Schilderij; tekening beeldhouwwerk; foto; video?

VOORSTELLINGSASPECTEN

Beschrijf in het kort wat er op de voorstelling te zien is.

BEELDASPECTEN (Vormgeving)

Kleur

Hoe is er met KLEUR gewerkt in dit beeld? Bijv. *bont, effen, rustig, wild, kleurcontrast, complementaire kleuren, koude/warme kleuren, licht/donker contrast, primaire, secundaire, kleuren, heldere kleuren, donkere kleuren; zijn er opvallende restvormen? Welke sfeer ontstaat er door het kleurgebruik (wat is het effect)? Is er sprake van symbolisch, expressief, impressief of realistisch kleurgebruik?*

Vorm

Welke VORMEN zie je in dit werk? En waarom zijn de vormen zo gebruikt? *realistisch, abstract, klein, groot, rond, hoekig, geometrisch, organisch, volume, plat, expressief, naar de waarneming, abstract, open, gesloten, restvorm, vormrijm, symmetrisch, asymmetrisch enz.* Is het werk 2 of 3-dimensionaal? Hoe groot is het werk en heeft dit effect op de beleving? Wat voor kader is het (*liggend, staand, rond, vierkant*)?

Compositie

Hoe ziet de compositie eruit? (*Driehoek, centraal, diagonaal, piramidaal, over-all, symmetrisch, asymmetrisch*) en geef aan waarom je dat denkt.

Zijn er onderdelen die opvallen? (*Aandachtspunten*); is er nadruk op een bepaald richting in het beeld? Is het beeld (on)evenwichtig/ (a-)symmetrisch van opbouw?

Is er sprake van herhaling, ritme, enz.?

Maak een SCHETS (dus geen uitgewerkte tekening !!!) van dit beeld:

Bij het schetsen letten op:

- *de juiste verhoudingen binnen het kader
- *de juiste verhoudingen op de juiste plaats
- *de nadruk leggen op opvallende contouren
- *de kleurverdeling in het vlak.
- *de nadruk leggen op opvallende richtingen
- *licht-donker verdeling in het vlak

**de grondvorm van de compositie*

Ruimte

Is er sprake van ruimte en hoe ontstaat deze? *Afsnijding, ruimtewerking, atmosferisch perspectief, kikvorsperspectief, vogelvluchtperspectief, lijnperspectief, verkleining, verkorting, schaduwwerking, overlapping, ruimtelijk, ruimtesuggestie, volume, enz.*

Licht

Is er sprake van licht en welk soort licht? *(Natuurlijk of kunstlicht)*
Van welke kant komt het licht? *(Tegenlicht, meelicht, zijlicht, strijklucht etc.)*
Wat voor gevolgen heeft dit licht en waar zie je dat? *(Slagschaduw, eigen schaduw, weerspiegeling, clair obscur enz.)*

Techniek en materiaal

Kun je zien welke materialen er gebruikt zijn? *Bijv. olieverf, aquarel, gouache, metaal, steen, brons, klei/ keramiek, textiel, foto's, video, enz.*
En hóé zijn ze gebruikt? *Bijv.: textuur, stofuitdrukking; structuur; dun, fijn, glad, dik, grof, ruw, doorzichtig, dekkend, enz.*

ACHTERGRONDINFORMATIE

Kunststroming & Tijdsbeeld

Weet je misschien al in welke stijl/ stroming dit werk past?
Aan welke stijkenmerken kun je dat dan zien? Beschrijf aan de hand van vorm, kleur, materiaal, techniek, compositie en jaartal waarin het kunstwerk gemaakt is bij welke stroming het volgens jou past.

Kunstenaar

Vertel iets over de kunstenaar; wie was hij/zij, wanneer leefde hij/zij en hoe ziet zijn/haar verdere oeuvre eruit?

Invloed

Wat is de invloed van dit kunstwerk geweest op latere kunstenaars en/of kunststromingen?
Zijn er aanwijsbare "citaten" terug te vinden?

CONCLUSIE

Noem vier opvallende elementen uit het werk (wat betreft de beeldelementen)
Welke indruk geeft dit werk of: wat straalt dit schilderij/ beeld/ object uit? *Beschrijf de sfeer, de uitdruktingsvorm (figuratief, abstract, expressief, ingetogen, enz.), de indruk die het werk op jou maakt: koel, warm, heftig, rustig, saai, mooi, indrukwekkend...maar: beschrijf vooral WAAROM je dat zo ervaart, door welke elementen komt dat?!*
Wat denk je dat de kunstenaar met dit werk wil uitdrukken of zeggen? waar kun je dit uit afleiden? *(Denk aan titel, sfeer, voorstelling enz.)*
Wat vind jij nú, na afloop van het beantwoorden van alle voorgaande vragen, van dit beeld? en waarom vind je dat? Is je mening verandert na de extra kennis die je erover hebt opgedaan?
Heb je al meer werk van deze kunstenaar gezien? (Zo ja: lijkt dit werk op het andere werk dat je gezien hebt?)

BRONNEN

Geef duidelijk aan welke bronnen je hebt gebruikt. Als het om internetsites gaat, geef dan de gehele site aan.

Dans

Dansen doen mensen al eeuwenlang, het maken van bewegingen op muziek. Dit doen mensen meestal met anderen, Omdat dit een gevoel geeft bij een groep te horen, zeker als mensen door te dansen samen iets willen laten zien, of een verhaal vertellen.

De dans kan voor een bepaald volk of een bepaalde groep een belangrijk onderdeel zijn van het dagelijks leven. De dans is dan een manier om elkaar iets te vertellen en met elkaar te genieten. Deze vorm van dans wordt *gemeenschapsdans* genoemd.

Een andere vorm van dans is *theaterdans*, dit is weer net iets anders. Het gebeurt vaak in een groep, maar kan ook alleen. Het belangrijkste verschil met andere dansvormen is, dat er voor een publiek wordt opgetreden. Dans in het theater wordt vaak door beroepsdansers beoefend. Omdat het lichaam voor hen heel belangrijk is, gaan ze er ook heel zuinig en voorzichtig mee om.

Bij het beschouwen van dans als kunstvorm zal gekeken worden naar dans uitgevoerd door professionals, zoals we dit bij de andere kunstdisciplines ook doen.

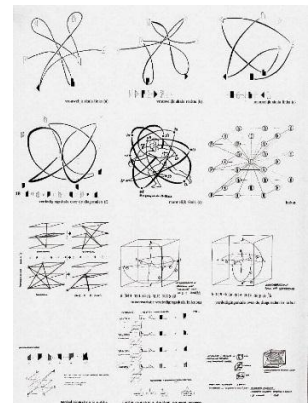

Dans is niet zomaar beweging op muziek, het is menselijke beweging vormgegeven in tijd, ruimte en kracht. Een dans, een choreografie, een dansstuk is een compleet dansproduct waarin de ideeën van de maker (de choreograaf/ de dansers) op het gebied van dans, betekenis, geluid/ muziek, ruimte, decor, kostuum en belichting een plaats hebben gekregen.

In de meeste gevallen baseren choreografen hun dansstuk of voorstelling op een thema. Thema's kunnen een muzikaal, beeldend of dramatisch aspect hebben. Er zijn ook choreografen die geen gebruik maken van een thema. De dans heeft dan geen betekenis, maar gaat over niets anders dan de dans zelf. Toch kan achter zowel een dans mét als een dans zónder een door de choreograaf bedoelde betekenis een achterliggende visie van de maker liggen. Wat de toeschouwer in het dansstuk ziet, kan per persoon verschillen, omdat de dans een abstrahering is van de dagelijkse, concrete bewegingen. Iedereen heeft daar zijn eigen associaties bij die afhankelijk zijn van de eigen ervaringen. De interpretatie van de toeschouwer kan dus ook anders zijn dan de bedoelde betekenis van de choreograaf.

Het opbouwen van een dans tot een volwaardige choreografie is een groeiproces. Al werkend met de dansers ontstaat het dansmateriaal, wordt de samenhang met de muziek duidelijk, worden het decor en de kostuums ontworpen, kortom worden alle bovengenoemde middelen samengebracht, zodat datgene dat de choreograaf wil overbrengen, duidelijk wordt. Tijdens het werkproces maakt de choreograaf keuzes. Het kan ook zijn, dat hij van tevoren de hele dans al systematisch bedenkt.

Een choreografie is het samenbrengen van de middelen (dansers, dans, ruimte, muziek, theatrale middelen) tot een verloop, ordening, structuur naar idee en ontwerp van de choreograaf.

Inhoud

Er zijn vragen die van belang zijn als je een dansvoorstelling of een stuk dans moet analyseren. Wat is het idee dat het uitgangspunt vormt voor de inhoud van het dansstuk? Het idee kan voortkomen uit alles wat zichtbaar, hoorbaar, voelbaar of denkbaar is. Er zijn verschillende manieren waarop zo'n idee uitgewerkt kan worden.

Iedere choreograaf heeft een titel waarin de choreograaf een thema of zijn inspiratie weergeeft. Als je een dansvoorstelling gaat bezoeken, heb je meestal een programmaboekje en eventueel een recensie waarin je informatie kunt vinden over het uitgangspunt van de maker. Een choreograaf heeft keuzes gemaakt met betrekking tot de inhoud.

Wie danst? Een dansstuk kan door verschillende dansers gedanst worden. Hoeveel mannelijke, hoeveel vrouwelijke dansers? Hoe zijn de karakters van de dansers? Wordt er samen gedanst? Is er interactie? Is het een solo, duet of een groep? Is het gesynchroniseerd of niet? Is er een wisselwerking tussen de dansers? Dansstijlen kunnen apart, ieder op zich, in een dansstuk voorkomen of in combinatie met elkaar. De choreograaf kan dit beslissen, zodat het boeiender en interessanter wordt om naar te kijken.

Dansstijlen

Als je beroepsdanser wilt worden, moet je al vroeg beginnen. Tijdens trainingen moeten beroepsdansers erg ingewikkelde passen, bewegingen en sprongen leren. Ook leren ze hoe ze met hun lichaam iets kunnen vertellen.

De trainingen krijgen de dansers op een dansacademie. Op een dansacademie is een aantal lessen verplicht. Dat zijn vaak lessen in drie verschillende stijlen of technieken, namelijk *klassiek ballet*, *moderne dans* en *jazzdans*.

De danssoort waarin een choreografie gemaakt is, bepaalt de stijl van het stuk. In de hedendaagse dans worden de danssoorten vaak vermengd. Daardoor krijg je nieuwe stijlen die nog geen naam hebben.

De hieronder genoemde genres vormen de basis:

- **Klassiek ballet:** dit is een traditionele danstechniek die is ontstaan aan het hof van Lodewijk XIV in de 17e eeuw. Omdat de koning ballet zo belangrijk vond en hier hoge eisen aan stelde en regels verzon, geldt hij als de oprichter van de balletkunst. Later werden de passen zo ingewikkeld, dat het te moeilijk werd voor de adel om ze correct uit te voeren. De dansacademie waar balletdansers werden opgeleid ontstond en ballet werd een kunstvorm die in theaters werd uitgevoerd.
Kenmerken van klassiek ballet zijn: de aanwezigheid van klassieke muziek, het ingaan tegen de zwaartekracht door middel van hoge sprongen, mannen als drager van de vrouw, typische kledij met tutu en spitzen, vastgelegde technieken en poses, strakke basishouding en strikte opbouw van de lessen.
De vijf voetposities en de naar buiten gedraaide stand van de benen en voeten zijn belangrijk in het ballet. Het lichaam wordt voornamelijk op gestrekt, waarbij ernaar gestreefd wordt het idee op te roepen, dat de danser 'loskomt van de grond'.

- **Expressionistische dans:** In de periode tussen de twee Wereldoorlogen heeft zich in Europa een danssoort ontwikkeld waarbij de emotie en het gevoel centraal staan; die vormen de directe aanleiding tot de beweging.
De persoonlijke lichaamstaal van de danser is hierbij belangrijk. Choreografen zijn: Laban, Wigman, Jooss.

- Moderne dans: Deze ontstond aan het begin van de 20e eeuw als reactie op klassiek ballet, die men als onnatuurlijk was gaan beschouwen. Voorloperster van moderne dans was Isadora Duncan, die zich tegen de regels verzette. Duncan trad op in wijde tunieken, op blote voeten en met loshangend haar. Ze verzon ter plekke de bewegingen die zij vond passen bij de muziek, haar eigen gevoel en de natuur of haar ademhaling. Andere belangrijke pioniers waren Graham, Humphrey en Jose Limon. Kenmerken van moderne dans zijn: dansen op blote voeten, werken met de zwaartekracht, intensief benutten van rug, buik en heupen, dans is niet langer sierlijk, mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig en er worden natuurlijke bewegingen gebruikt. Soms zijn elementen van ballet terug te zien, bijvoorbeeld gestrekte benen en armen. Na 1950 ontstond in Amerika een volgende golf van vernieuwende dansstijlen, waarbinnen de onderlinge verschillen nog groter zijn: postmoderne dans. De voortrekker hiervan is Cunningham, wiens stijl ook zijn naam draagt.

- Jazzdans: De wortels liggen aan het begin van de 19e eeuw in Amerika. De Afrikaanse slaven die hun eigen dans- en muziekcultuur behouden hadden, zongen tijdens het werk om zo een gezamenlijk werktempo te krijgen. Zo voerden ze in een gelijke cadans hun arbeid uit om het zware werk lichter te maken. Buiten werktijd was dansen en zingen voor de slaven verboden. Er was zelfs een verbod op het spelen van muziekinstrumenten, maar in de kerk werd er wel gezongen en gedanst. De slaven begeleidden hun gezang 'shuffles' (met de voeten over de grond schuiven). Deze shuffles zijn de voorlopers van de tapdans. Na de afschaffing van de slavernij ontwikkelde de jazzdans zich verder. Nog steeds is jazzdans heel populair. In theatervoorstellingen wordt de jazz vaak gemengd met elementen uit het klassieke ballet en de moderne dans, het is dan een samensmelting van Afro-Amerikaanse 'social dance', klassiek ballet, hedendaagse dans en tapdans, in hoge mate gestileerd om in musical, theater, film, cabaret en televisie te gebruiken. Kenmerken van jazzdans zijn: een aardse basishouding met licht gebogen knieën, de platte voet wordt benut, afzonderlijke lichaamsdelen worden apart bewogen (isolaties), uiteenlopende muziek, van popmuziek tot jazzmuziek, ritmische bewegingen die vaak samenvallen met de beat van de muziek.

- Internationale dans: is bijna synoniem aan folkloredans. Folkloredans is dans die typerend is voor een bepaalde cultuur of regio en die verbonden is met bepaalde tradities en gebruiken van de betreffende cultuur. Internationale dans omvat nadrukkelijk de dansen van alle culturen van alle werelddelen. Terwijl met folkloredans met name dansen van volkeren uit Europa, Noord-Afrika en het Nabije Oosten worden bedoeld. Kenmerkend is dat er in specifieke groepsopstellingen wordt gedanst, met bepaalde passen en figuren. Vaak zijn er aparte vrouwen- en mannenrollen. De muziek- en de dansstructuur gaan gelijk op. Ook kostuums zijn typerend voor de dans die wordt uitgevoerd.

- Musicaldans: Wordt uitgevoerd binnen de theatervorm musical. Zang en dans wisselen elkaar af binnen een verhalend gebeuren. De dans gaat vaak in de richting van jazzdans (Chicago is hier een goed voorbeeld van, met Fosse als choreograaf)

- Danstrends: Danssoorten die op dit moment waar ook ter wereld ontstaan en snel bekend worden in andere delen van de wereld, heten danstrends. Enkele voorbeelden zijn: electric boogie, hiphop, breakdance, reggae ton, Jerk (spreek uit: 'jurk'), dopping en locking, bobbeling en b-boying. Deze stijlen worden ook in het theater gebruikt. Kenmerken is een enorme virtuositeit in het afzonderlijk gebruik van verschillende lichaamsdelen en het draaien en steunen op ongewone steunpunten (bijvoorbeeld schouder of hoofd). Iedere danser beheerst een bepaald repertoire 'kunsten'.

Het Caribisch gebied heeft veel invloeden van diverse culturen ondergaan. Een van de grootste culturen die zijn sporen in het Caribisch gebied heeft achtergelaten, is de Afrikaanse cultuur. De ritmes van 'palos' (Dominicaanse republiek), Rumba (Cuba), Tambora (Venezuela) en Soca (Trinidad & Tobago) zijn een voorbeeld van dansen en ritmes met Afrikaanse invloed. Ook hier op Curaçao kunnen we de Afrikaanse invloed vinden in onze traditionele dansen tambu, tumba en seu.

Een stroming in de recreatieve of ontspannende dans, is de urban dance. Deze vorm ontstond eind 20e eeuw vanuit de straatcultuur. Urban dance kun je onderverdelen in streetdance en breakdance. Deze dansvormen worden beoefend door ongeschoolde dansers en uitgevoerd op straat. Breakdance ontstond in The Bronx (New York), toen een Jamaicaanse dj in een club begon met het mixen van muziek. Hij mixte de muziek zo dat er in de muziek langere breaks ontstonden, waarop de mensen gingen dansen. Door deze muziek ontstonden er nieuwe manieren van bewegen. Dit werd meegenomen naar de straat, waar groepen ontstonden die door middel van dans met elkaar gingen 'battle'n'. Het is een vorm van vrijetijdsbesteding en heeft verder niks te maken met de gangstercultuur. Het gaat puur om de dans. De naam breakdance kwam doordat er gedanst werd op de breaks in de muziek. Een breakdancer moet kunnen toprocken en power moves maken. Toprocken is een naam voor het dansen met het bovenlichaam in een bepaalde stijl (popping, locking en electric boogie). Powermoves is een naam voor het acrobatisch dansen op en met de grond (headspin, turtle, flairs, babyfreezes).

Kenmerken van breakdance zijn: groepen of mensen die elkaar uitdagen in dans, acrobatische bewegingen op de grond of specifieke bewegingen met het bovenlichaam, gympen en wijd zittende kleding, op allerlei soorten muziek dansen.

Dans elementen

Dans is opgebouwd uit verschillende elementen die elk weer zijn onderverdeeld in eigen stukjes. Samen vormen deze elementen het stuk.

Tijd

- Duur: Het lang of kort laten duren van een beweging of een dansfrase
- Tempo: Het snel of traag uitvoeren van een deel van de dans
- Ritme: Het accentueren van een beweging binnen een dansfrase door bewegingen langer of korter te laten duren en door met meer of minder spanning en kracht te bewegen. Als het accent in het begin van de beweging of van de dansfrase ligt, ontstaat er bijvoorbeeld een meer impulsief, explosief karakter; bij accent in het midden ontstaat er een swingritme. Zonder accenten gaat de ene dansfrase ongemerkt over in de volgende.
- De maat (tweedelig of driedelig, regelmatig of onregelmatig) is een vaste indeling van de tijd in het stuk, vergelijkbaar met muziek

Dansers kunnen spelen met de tijd door hun bewegingen, zij kunnen een beweging:

- Halveren: Een beweging maar tot de helft doen.
- Herhaling: Een beweging opnieuw doen.
- Reverse Een beweging die je doet, tegengesteld doen.

Door al deze elementen af te wisselen wordt het dansen veel interessanter om naar te kijken en om te doen.

Ruimte

De danser neemt ruimte in, veel of weinig ruimte door grote of kleine bewegingen te maken. Hier spreken we over richtingen. – voorwaarts, zijwaarts, omhoog, achterwaarts.

De danser kan ook in verschillende lagen bewegen – diepe laag (onder kniehoogte), in de middenlaag (tussen knie en schouderhoogte) en in de hoge laag (zo hoog mogelijk, op je tenen of als je gaat springen). Een danser maakt gebruik van verschillende vormen met zijn lichaam, die ook de positie van de danser in de ruimte bepalen. Hij kan bijvoorbeeld hoekige vormen, gesloten vormen en gedraaide vormen gebruiken.

De plaatsing van de dansers is ook bepalend in een choreografie. Hoe wordt de ruimte waarin de dansers dansen gebruikt? De opstelling van de dansers ten opzichte van elkaar kan in bepaalde formaties zoals frontlijn, kring, blok, diagonaal, maar ook 'los van elkaar' zijn. We spreken van een vloerpatroon, als een danser zich verplaatst tijdens het dansen: hij maakt al het ware een spoor op de vloer. Het soort patroon (grillig, rechte lijnen, cirkels en dergelijke) wordt opvallend in de dans als het vaker herhaald wordt.

Het danselement ruimte is dus zeer omvangrijk.

Om te beginnen kunnen we de ruimte waarin gedanst wordt onderverdelen in:

Vlakken en hoeken, de indeling van de ruimte heeft alles te maken met richtingen; voor, zij, rechts en links. Daarnaast zijn er ook diagonalen.

De danser verplaatst het lichaam of een deel hiervan in een van die richtingen.

De sterke lijnen die te benoemen zijn op het podium zijn de lijnen die van midden achter naar voren komen = upstage, van links naar rechts gaan.

Daarnaast kan de ruimte waarin gedanst wordt verdeeld worden in lagen:

- Hoog: Alles wat je doet boven schouderhoogte
- Midden: Alles wat je doet tussen kniehoogte en schouderhoogte
- Laag: Alles wat je doet onder kniehoogte.

Als deze lagen in een dans afwisselend gebruikt worden, zal de dans interessant blijven om naar te kijken.

Dansen kunnen alleen of in groep uitgevoerd worden, wanneer dit tweede het geval is kunnen vormen terugkomen, bijvoorbeeld een kring, driehoek, diagonalen, rijen. Met meer personen nemen de mogelijkheden toe.

Op de vloer legt de danser patronen af, hoe verplaatst deze zich. Recht of rond?

Kracht

Dansen is ook een spel met de zwaartekracht. De danser heeft daarin een aantal mogelijkheden:

- Momenten van passief toegeven aan de zwaartekracht door het hele lichaamsgewicht (als het ware willoos) te laten vallen, de danser lijkt heel zwaar.
- Momenten van actieve inzet van gewicht, krachtig bij springen of bij acties als slaan, stoten en duwen; de danser lijkt heel licht.
- Momenten van actieve inzet van gewicht, maar dan het eigen lichaamsgewicht ontkennend: zo licht als een veertje
- En momenten van nuances tussen de hierboven genoemde momenten. Hierdoor ontstaat een verschil tussen spanning en ontspanning, dit kan door hangen (dit kan actief, dus gespannen, of heel passief, ontspannen), leunen (ontspannen) of steunen (gespannen).

Danskwaliteit

Dans bestaat voor een groot deel uit combinaties van danselementen. Iedere combinatie levert een andere uitdrukking op en bepaalt de danskwaliteit. Bijvoorbeeld licht van gewicht en vertraagd leidt tot zweverig; heel krachtig met snel leidt tot stotend. De danskwaliteit is de

weerspiegeling van de drijfveer van de danser. De expressie van de danser komt naar voren, waardoor je je eigen interpretatie van dans kunt geven.

Dansfrase

De choreograaf ontwerpt voor een choreografie vaak bepaalde dansfrasen of danspatronen (passen in een bepaalde sequentie); een bepaalde reeks van opeenvolgende bewegingen komt op verschillende momenten en in verschillende situaties in de dans terug. Verschillende dansers kunnen ieder hun eigen specifieke dansfrase dansen of allemaal dezelfde. De dansfrase van een danser kan gedurende het dansstuk ook overgenomen worden door andere dansers. Als de dansfrase zich binnen een bepaalde manier van verplaatsen afspeelt, ontstaat een danspatroon.

Locatie

De meeste choreografieën worden gemaakt voor een theaterzaal: een verhoogd podium met aan een zijde de tribune voor de toeschouwers. Er kan ook zonder podium gewerkt worden. De dans speelt zich af zonder dat de omgeving daar invloed op uitoefent. Een dans kan ook 'op locatie' gedanst worden. Dan is de choreografie gemaakt óp en naar aanleiding van die plek. Dan wordt er gebruik gemaakt van de eigenschappen van de ruimte, de soort ondergrond, de lichtinval, de hoeken en gaten. Hierbij staat het publiek op minder grote afstand dan meestal in het theater het geval is.

Muziek

Dans wordt vaak ondersteund door muziek. De choreograaf kiest muziek bij zijn dans. Meestal gebeurt dat in een heel vroeg stadium van het ontwerpproces: muziek heeft namelijk een sterke zeggingskracht bij een dansstuk. Een choreograaf kan ook kiezen om zonder muziek te dansen. Hij maakt dan gebruik van geluiden (bijv. voetstappen), klanken (bepaalde instrumenten die continu een ritme blijven aangeven), eigen stem en adem. Hij kan speciale muziek laten componeren of bestaande muziek gebruiken. De relatie van de dans met de gebruikte muziek kan sterk variëren; van helemaal gelijk oplopen, zodat er in de dans en de muziek gelijke sfeer en climaxen naar voren komen, tot sterk contrasterend, bijv. een heel heftige dans bij rustige, melodische muziek.

De muziek die de choreograaf kiest, hangt in veel gevallen samen met de danssoort waarin de dans gemaakt is: in klassieke dans wordt vaak klassieke muziek gebruikt; folkloredans werkt met folkloristische muziek; jazzdans werkt met muziek met een duidelijke metrum- en beatlaag; moderne en expressionistische dans kiezen vaak uit een breed scala van muziekstijlen.

Theatermiddelen

Om de choreografie meer belevenis, vorm en ondersteuning te geven worden theatermiddelen gebruikt. Er is bij dans niet altijd een decor, het toneelbeeld is dan heel sober. Het decor kan in realistische of symbolische zin verwijzen naar de inhoud van het stuk. Ook kan een decor een centrale plaats in de dans innemen: bijvoorbeeld een zandberg waar de dansers overheen bewegen.

Door middel van film, video, lichtbeelden e.d. kan het beeld regelmatig veranderen en aangevuld worden, terwijl de dans gewoon doorgaat. Voor een bepaalde choreografie wordt een speciale belichting en een speciaal kostuum ontworpen. Een kostuum kan bepaalde bewegingen versterken of juist een heel ander lichaamsidee oproepen (dikke pakken waarin de dansers tonrond lijken). Over het algemeen geldt, dat de danser zich optimaal moet kunnen bewegen.

DANSANALYSE

Het beschouwen van de kunst betekent dat je de kunst dusdanig gaat bekijken zodat je een goed oordeel kunt vellen over de kwaliteit van het werk, wat de maker wil vertellen, welke sfeer het uitademt en uit welke periode het stamt.

Met behulp van deze reader en onderstaande vragen ga je een dansstuk beschouwen dat jou aanspreekt. Wanneer je onderstaande vragen hebt beantwoord heb je een dansanalyse gemaakt van de dans.

Geef aan waarom je het stuk gekozen hebt.

FEITELIJKE GEGEVENS

Wat is de titel van het stuk?

Welke choreograaf heeft het gemaakt en welk gezelschap voert het uit?

Hoe lang duurt het stuk?

Uit welk jaar komt het?

Welke stijl kun je herkennen?

VOORSTELLINGSOPBOUW

Beschrijf in het kort hoe de voorstelling opgebouwd is.

TONEELBEELD (Vormgeving)

Hoe is er met MUZIEK, LICHT en DECOR gewerkt in dit toneelbeeld? Bijv. *bont, effen, rustig, wild, kleurcontrast, complementaire kleuren, koude/warme kleuren, licht/donker contrast, primaire, secundaire, kleuren, heldere kleuren, donkere kleuren?* Welke sfeer ontstaat er (wat is het effect)?

In wat voor ruimte wordt het stuk opgevoerd?

Ruimte

Hoe wordt het toneel benut? Wordt er veel gebruik gemaakt van de vloer of wordt er ook veel verticaal gewerkt (sprongen etc.)

Kracht

Hoe wordt er met kracht gewerkt door de dansers?

ACHTERGRONDINFORMATIE

Dansstijl & Tijdsbeeld

Weet je misschien al in welke stijl/ stroming dit werk past?

Aan welke stijlenmerken kun je dat dan zien? Beschrijf aan de hand van techniek en jaartal waarin het stuk gemaakt is bij welke stroming het volgens jou past.

Choreograaf en gezelschap

Vertel iets over de choreograaf en eventueel het gezelschap; wie was/zijn het, wanneer leefde(n) hij/zij en hoe ziet het verdere oeuvre eruit?

Invloed

Wat is de invloed van dit stuk geweest?

Zijn er aanwijsbare "citaten" terug te vinden?

CONCLUSIE

Noem vier opvallende elementen uit het stuk

Welke indruk geeft dit stuk of: wat straalt het uit? *Beschrijf de sfeer, de uitdrukkingsvorm (figuratief, abstract, expressief, ingetogen, enz.), de indruk die het werk op jou maakt: koel, warm, heftig, rustig, saai, mooi, indrukwekkend...maar: beschrijf vooral WAAROM je dat zo ervaart, door welke elementen komt dat?!*

Wat denk je dat de maker met dit werk wil uitdrukken of zeggen? Waar kun je dit uit afleiden? *(Denk aan titel, sfeer, voorstelling enz.)*

Wat vind jij nú, na afloop van het beantwoorden van alle voorgaande vragen, van dit beeld? en waarom vind je dat? Is je mening verandert na de extra kennis die je erover hebt opgedaan?

Heb je al meer werk van deze choreograaf/ dit gezelschap gezien? (Zo ja: lijkt dit werk op het andere werk dat je gezien hebt?)

BRONNEN

Geef duidelijk aan welke bronnen je hebt gebruikt. Als het om internetsites gaat, geef dan de gehele site aan.

Drama

Wat is het verschil tussen drama en theater?

Drama is dat proces in de mens dat verbeelding omzet in handeling. Deze handeling krijgt betekenis binnen het kader van een wisselwerking met anderen.

Theater is de kunstvorm van het dramaproces, het dramatisch product dat aan vormeisen en regels voldoet en waarvan de "speler in kostuum" het middelpunt is. Toneelkunst kan ondersteund worden door teksten, dans, zang, belichting en decor en drama vormt hier dus de kern van.

Het zoeken naar de essentie van theater kreeg een enorme impuls door de groei van de nieuwe media.

Televisie deed haar intrede weliswaar niet als een artistiek, maar als een technisch medium dat mensen thuis kon bedienen naar gelang hun behoefte aan informatie, kunst en/of vermaak. Toch voldoet televisie als doorgeefluik voor drama. Door de plek die televisie ging innemen, ontstond er een grote behoefte aan studio's in plaats van aan toneelzalen. Hollywood werd de meest geschikte plaats waar alles onder een en hetzelfde dak kon worden thuisgebracht.

Deelnemers aan theatervoorstellingen kunnen meer of minder expressief/actief zijn. Dit heeft te maken met het feit dat bij echt theater het publiek eventueel actief kan deelnemen, zodat het een interactief gebeuren wordt.

Bij film is er geen sprake van publieksparticipatie, het publiek heeft dan ook geen invloed op de voorstelling.

Essentieel is echter altijd de wisselwerking tussen de deelnemers. Wie niet op een medespeler reageert, maakt het spel kapot.

Drama is doen alsof met het eigen lichaam als belangrijkste werkmateriaal en wordt verbeelding gebruikt om iets over te brengen.

Het laat ons een werkelijkheid zien en meebeleven, veelal ondersteund door visuele en auditieve hulpmiddelen.

Bij het maken of bekijken van drama zijn de volgende elementen belangrijk:

- Acteurs, deze gebruiken lichaam, stem, taal, verbeelding/gedachten/gevoelens, middelen om het personage vorm te geven, het zijn de personages uit de spelsituatie of het toneelstuk. De acteurs gebruiken: hun lichaam door houding, mimiek, beweging, gebaar, hun stem stemgebruik, taal om gevoelens en gedachten uit te drukken, hun verbeelding, gedachten en gevoelens om zich iets voor te stellen, om zich iets te herinneren. Ook gebruiken acteurs middelen om het personage vorm te geven, zoals een kostuum, grime of kapsel.
- Spel, de dramatische handeling, motief, conflict, interacties, houding. Het spel is wat de acteurs doen, ook wel de dramatische handeling of actie genoemd. Het spel kent de volgende aspecten: een dramatische handeling (wat het personage in het toneelstuk doet), een motief (waarom doet het personage dit), een conflict (dit ontstaat tussen tegenspelers of intern, het verandert situatie en verhaal), interacties (omgang met andere personages) en houding (de uitdrukking van gevoelens en gedachten).
- Verhaalelementen, dus wie, wat, waar, wanneer, waarom, wil, conflict, scènes, teksten. Deze vormen het spel, ook wel de dramatische handeling of actie genoemd.

Het spel kent de volgende aspecten: de 6 W's (wie, wat, waar, wanneer, waarom en wil), het conflict, de scènes (deze vormen samen het verhaal), de tekst en de ontwikkeling.

- Het toneelbeeld is de wijze waarop de speelruimte is ingericht om bepaalde emoties, stemming en sfeer in het toneelstuk te onderstrepen en de middelen die je daarvoor gebruikt. Dit kent de volgende aspecten: licht, muziek, eventueel filmmateriaal, het decor, kostuums, grime, rekwistien, plaats van het publiek en het speelvlak.

Er zijn verschillende soorten theater, er kan sprake zijn van teksttheater of fysiek theater en tal van tussenvormen.

Bij het teksttheater staat de tekst centraal in de vorm van een: monoloog (aaneengesloten gesproken tekst van een speler), dialoog (tekst die 2 spelers tegen elkaar spreken) of een polyloog (tekst die meerdere spelers tegen elkaar zeggen in een gesprek).

En er kan ook een onderscheid gemaakt worden tussen een komedie (blijspel), een tragedie (de hoofdpersoon is het slachtoffer van een vijandige wereld) of een melodrama (speelstijl met heftige conflicten en sterk uitvergroot spel, vooral emoties).

Bij fysiek theater staan uitdrukking en beweging centraal. Er is geen tekst of deze is van ondergeschikt belang.

Film

Met de opkomst van film, werd drama in het theater minder populair. In film speelt drama ook een belangrijke rol, maar het kan anders toegepast worden dan in het theater. Door de grote overlap, wordt deze discipline ook hier behandeld.

Film is een projectie van lichtbeelden op een scherm in een verduisterde zaal.

De lichtbeelden worden ondersteund door geluids- en muzieklagen, gesproken woord door acteurs en/of commentaarstem. De toeschouwer krijgt alleen te zien wat door de camera is opgenomen. Bij het maken of bekijken van een film zijn de volgende elementen belangrijk: Acteurs (houding, mimiek, beweging, gebaar, stemgebruik, kostuum, grime), Spel (karaktertrekken, motieven, emoties, handelingen, acties en interacties), Verhaalelementen (ingrijpen in de tijd, verhaallijn en vertelperspectief), Kader (locatie, speelvlak en geluid/klank/muziek), Camera (standpunt, kader, camerabeweging).

Een film is opgebouwd uit een aantal elementen, dit kunnen zaken die bij toneel niet mogelijk zijn, zoals Ingrijpen in de tijd, een Film beweegt immers in de tijd en kent de mogelijkheid van ingrijpen hierin: even later, ...de volgende dag.

Je kunt op 5 manieren in de tijd ingrijpen: flashback teruggaan in tijd, flashforward vooruitlopen, dezelfde tijd, stop motion een dag verloopt in enkele minuten, tijdsprongen, gelijktijdigheid op hetzelfde moment, fragment een gedeelte van het groter geheel.

Een ander belangrijk element van de film is de verhaallijn, Verhalen zijn geordend: begin, midden, eind. De verhaallijn kan variëren. Ze verlopen lineair En toen... en toen... en toen..., cirkelend Een verhaaleinde komt op het beginpunt uit, alternerend Parallele verhalen worden afgewisseld. Of spiralend Het eind doet denken aan het begin, maar is een variatie erop.

De beleving van de film wordt bepaald door het vertelperspectief

De kijker weet al wat de hoofdpersoon nog niet weet of de kijker weet minder.

Film maakt veel gebruik van kennisvoorsprong en kennisachterstand bij de kijker.

Kennisvoorsprong wordt ook wel het 'Roodkapjeperspectief' genoemd: Roodkapje weet nog niet dat de wolf plannen heeft, de kijker weet het wel.

De kijker kan voorsprong hebben op het verhaal, wanneer het gaat om een verhaal dat al bekend is (bijvoorbeeld Romeo and Juliet), wanneer de context bekend is, bijvoorbeeld in een documentaire of wanneer de titel al van tevoren aangeeft wat het perspectief van het verhaal is.

Er is sprake van kennisachterstand van de kijker als de kijker minder weet dan de hoofdpersoon.

In film wordt gewerkt met een kader, dit wordt bepaald door de Locatie of het speelveld. Het speelveld is een steeds veranderende rand: het kader. Hierbinnen zijn de acteurs, al dan niet beeldvullend te zien, decors en attributen die verhalen en handelingen ondersteunen.

De groottes van een kader variëren van: veraf en klein naar dichtbij en groot.

Een film speelt zich niet alleen af in landschappen, maar ook in klankschappen.

Alle geluiden in een film hebben een functie. Achtergrondgeluid, signalen, kreten, blaffen...

Klanken sturen het gevoel. Er wordt speciale filmmuziek gemaakt om het gevoel van de kijker te sturen en om het verhaal te versterken. De kijker is nog hier, maar het geluid geeft al aan dat er iets anders staat te wachten. Het beeld loopt vooruit op het geluid.

De camera is een van de belangrijkste vormelementen. Met de camera kan op de gespeeld worden, door:

- Camerastandpunt: kikker-, ooghoogte-, vogelperspectief De camera wordt steeds geplaatst volgens een plan. Bij vogelperspectief staat de camera hoog en bij kikkorsperspectief staat hij laag. De personages worden groter als de camera iets lager staat dan op ooghoogte.
- Camerakader, door middel van close-up (We zien alles van erg dichtbij), medium-shot (laat meer van de omgeving zien) of totaal-shot (bijvoorbeeld een landschap)
Bij opnames wordt vaak eenzelfde scène verschillende keren opgenomen. Zo kun je fragmenten hebben waarbij close-ups en totaalshots elkaar telkens afwisselen. Hier is een groot verschil met televisieopname: bij televisie heb je meerdere camera's die hetzelfde opnemen vanuit een andere hoek, met een andere lens en wordt er elektronisch van de ene scène naar de andere geschakeld.
- Camerabeweging: de camerahoek kan veranderen. Wanneer de camera horizontaal draait dan is het een pan of een panoramische opname, draait hij verticaal dan is het een tiltopname.

Film wordt onderverdeeld in verschillende genres: documentaire, docudrama, animatiefilm, clips, tv-film, speelfilm (weer onder te verdelen in thriller, komedie, western, avonturen, drama, sciencefiction en parodie)

Inhoud

Het theater, zoals wij het nu kennen, vindt zijn oorsprong in het oude Griekenland. De Griekse tragedie en komedie hebben aan de bakermat gestaan van het moderne theater. De tragedies, die bewaard zijn gebleven, komen allemaal uit de vijfde eeuw v.C. en zijn voornamelijk afkomstig van de drie grote tragediedichters uit die tijd, Aeschylos (ca. 525-456 v.C.), Sophocles (496-406 v.C.) en Euripides (484-406 v.C.). Zij werden tijdens festivals ter ere van Dionysos, de god van de wijn en de roes, opgevoerd. Voor de inhoud van de tragedie werd er teruggegrepen op heldensagen en mythen. Doordat er universele thema's als liefde, jaloezie, verraad, wraak en dood in de tragedies worden behandeld, zijn ze ook nu nog populair en worden ze nog vaak door toneelgezelschappen gespeeld.

Komedies worden minder gespeeld, omdat deze meer hedendaags waren en dus nu niet of nauwelijks meer toepasbaar zijn

Om goed naar drama te kunnen kijken, moet de beschouwer zich een aantal vragen stellen: Waar gaat het over? Wat is het onderwerp? Wat wordt er verteld? Wat is een klassiek conflict?

Wat is de titel en waarom die titel? Wie zijn de hoofdpersonen?

Sfeer

Belangrijk in een stuk is de sfeer, deze kan beïnvloed worden door belichting, kleur van decor, aankleding etc. etc.

Het is belangrijk om te constateren waar en wanneer het stuk zich af speelt, welke situaties doen zich voor.

Ook de ontwikkeling van de verhaallijn is erg belangrijk voor het bekijken van een stuk, hoe ontwikkelt het zich en hoe ontwikkelen de personages zich.

Welke situaties doen zich voor? Wie zijn/hebben de belangrijke rollen en waar staan ze voor?
Wat zijn de motieven van deze personages?

Abstract en realistisch

In hoeverre suggereert het dramastuk werkelijkheid te zijn?

Welke vorm van spelen wordt gehanteerd?

let op:

Het effect op het publiek dat de makers willen bereiken (bijvoorbeeld effect kan zijn dat ik me in een fantasiewereld waan of in bijv. de oorlog).

Of wat de makers willen bereiken met de voorstelling (bijvoorbeeld dat ik nadenk over wat het is om in oorlogstijd te leven, de gevolgen en de angsten ervan, het nut van oorlog voeren etc.).

Of hoe de spanning wordt opgebouwd.

Boodschap

Is er een boodschap?

Wat is de boodschap?

Hoe is de boodschap verpakt?

Wat is de boodschap van vroeger en hoe zou de boodschap van nu luiden?

Hoe gebruikt de maker zijn verbeelding? Hoe gaat de maker om met geschreven tekst?

Wat voor invloed heeft het tijdperk op het stuk en op de speelstijlen die de makers hanteren?

Vorm

Verhaalelementen

Soorten verhalen: chronologisch, non-lineair/ niet-chronologisch, fragmentarisch, collage

Verhaalstijl/verhaalvorm zoals: tragisch, komisch, fiction, non-fiction, absurdistisch, waar gebeurd, thematisch, collage.

Samenhang tussen regieconcept en vormgeving

Waar wordt het stuk gespeeld? In een theater op locatie?

Waar is de plaatsing van het publiek?

Wat is het speelveld?

Is het publiek actief bij het spel betrokken of kijkt het publiek passief toe?

Is het publiek deel van het spel of is het publiek deel van het decor?

Waar wordt gespeeld en hoe zie je dat?

Op podium, tussen publiek in, onzichtbaar?

Wanneer wordt de speelstijl van de theaterstuk duidelijk?

Wanneer wet je dat dit stuk een musical is of een opera of verteltheater, of bewegingstheater?

Wat is theater nog meer?

De samenhang tussen regieconcept en vormgeving. Hoe herken je een speelstijl?

Wat is het verschil tussen realisme en abstractie?

Spel

Protagonist; hij die de eerste rol speelt/hoofdacteur) is de aanduiding voor het personage waar het verhaal van een film, toneelstuk of boek om draait, dus de hoofdpersoon.

In een klassieke vertelling gaat het meestal om één personage of een koppel, maar in andere media kunnen dit meerdere personages zijn. De term wordt ook vaak gebruikt als synoniem voor de held van het verhaal.

In overdrachtelijke zin heeft protagonist ook de betekenis van voorvechter, wegbereider, pionier.

De protagonist is duidelijk het belangrijkste en daarom meest uitgewerkte personage in het verhaal.

Meestal leidt hij of zij in het begin een rustig leventje tot er iets gebeurt. Dit is vaak een ontwikkeling met dramatische gevolgen. In de introductie van het personage - tijdens de setup van het verhaal - wordt duidelijk gemaakt wie hij is, wat hij doet en wat hem beweegt. Zodra het publiek weet waarover het gaat, geeft de protagonist aan wat hij wil veranderen: het dramatisch doel is nu vastgesteld. De eigenlijke plot komt nu op gang en wordt in de narratologie de startplotscene genoemd. De Amerikaanse scenarioschrijver Syd Field introduceerde de term plotpoint om een narratieve wending in het verhaal aan te geven. De eerste, gewoonlijk aan het eind van act 1, wordt plotpoint 1 genoemd. De protagonist heeft nu een doel en gaat op weg om dat doel te bereiken.

In de verdere dramatische ontwikkeling van het verhaal moet de protagonist nu keuzes maken die tot een positieve of negatieve ontwikkeling kunnen leiden. Daarvoor zal hij typisch allerlei obstakels moeten overwinnen. Halverwege act 2 is er vaak een keerpunt in het verhaal, dat midpunt wordt genoemd omdat het halverwege het verhaal plaatsvindt. Er gebeurt dan iets dat het verhaal een beslissende wending geeft en waardoor de protagonist gedwongen zal zijn om een keuze te maken waarop hij of zijn niet kan terugkomen. Aan het einde van het verhaal is het personage veranderd door alles wat hij/zij heeft meegemaakt.

De tegenhanger van de protagonist is de antagonist; dit is de tegenpool van de protagonist. Hij wil meestal het tegenovergestelde en doet zijn best het zo moeilijk mogelijk te maken voor de protagonist. De twee dramatis personae zijn even belangrijk in het verhaal.

Andere personages zijn de deuteragonist (het tweede personage) en de tritagonist (het derde personage); ook wel pivotal genoemd. Deze sturen de protagonist een nieuwe richting uit; ze laten hem als het ware 'pivoteren', dus tollen.

Karaktertrekken

De personages hebben een bepaalde fysiek (visueel), maar hebben ook psychologisch en emotioneel bepaalde kenmerken. Hoe herken je bepaalde karaktertrekken van de hoofdrolspeler?

Fysiek/ visueel: Hoe uit zich dat (fysiek sterk, zwak, gehandicapt, houding)?

Psychologisch: hard, labiel, verward, chaotisch, ondernemend, agressief, opstandig, gekwetst, onzeker, positief en open.

Emotioneel: boos, vrolijk, dominant, wraakzuchtig, hatelijk, jaloers, verliefd, passievol, zelfopofferend, standvastig

Motieven

De handelingen die iemand uitvoert en wat er achter zit: wraak, winnen, de beste worden, liefde, angst overwinnen etc. Wat is de missie van het karakter?

Handelingen: ten koste van wat?

Wat is het offer? Hoe gaat de persoon te werk? Wat doet de persoon?

Actie en interactie

Hoe gaat de persoon te werk om zijn/haar missie te bereiken?

In welke shot zie je duidelijk bepaalde emoties? Waarom is die shot gemaakt?

Acteurs/spel

Personage in de dramatische context van 'real life-ervaring

De acteur moet in zijn verbeelding of fantasie een model vormen van het personage dat hij op het podium wil uitbeelden.

De acteur moet het verbeelde geloofwaardig en overtuigend aan het publiek presenteren. Herhaalbaarheid moet een tweede natuur worden. De uitbeelding van het verbeelde moet elke voorstelling hetzelfde zijn.

Spontaniteit: het moet geloofwaardig overkomen alsof het voor het eerst gebeurt.

Het publiek mag niet merken dat het spel een routine is geworden (dat het de 10e/ 20e keer is dat je het speelt).

Is de acteur voor jou in deze rol overtuigend?

Is de acteur in deze rol geloofwaardig?

Welke instrumenten kan de acteur bij deze rol goed inzetten? Denk aan houding, gebaar, beweging, stem, grime, mimiek etc.

Herken je een bepaalde speelstijl in de acteur?

Zie je een ontwikkeling van de acteur, bijvoorbeeld in de verschillende films waarin hij heeft gespeeld?

Handelt hij naar een verbeeld model?

Hoe is de uitbeelding van emoties?

Op het toneel kan gekozen worden voor een scène of situatie.

Gebeurt het acteren spontaan?

Is het een inlevingsrol?

TONEEL/FILMANALYSE

Het beschouwen van de kunst betekent dat je de kunst dusdanig gaat bekijken zodat je een goed oordeel kunt vellen over de kwaliteit van het werk, wat de maker wil vertellen, welke sfeer het uitademt en uit welke periode het stamt.

Met behulp van deze reader en onderstaande vragen ga je een dansstuk beschouwen dat jou aanspreekt. Wanneer je onderstaande vragen hebt beantwoord heb je een dansanalyse gemaakt van de dans.

Geef aan waarom je het stuk gekozen hebt.

FEITELIJKE GEGEVENS

Wat is de titel van het stuk?

Welke regisseur heeft het gemaakt en welk gezelschap voert het uit?

Hoe lang duurt het stuk?

Uit welk jaar komt het?

Welke stijl kun je herkennen?

VOORSTELLINGSOPBOUW

Beschrijf in het kort hoe de voorstelling opgebouwd is.

TONEELBEELD (Vormgeving)

Hoe is er met MUZIEK, LICHT en DECOR gewerkt in dit toneelbeeld? Bijv. *bont, effen, rustig, wild, kleurcontrast, complementaire kleuren, koude/warme kleuren, licht/donker contrast, primaire, secundaire, kleuren, heldere kleuren, donkere kleuren?* Welke sfeer ontstaat er (wat is het effect)?

In wat voor ruimte wordt het stuk opgevoerd?

Ruimte

Hoe wordt het toneel benut? Wordt er veel gebruik gemaakt van de vloer of wordt er ook veel verticaal gewerkt.

ACHTERGRONDINFORMATIE

Speelstijl & Tijdsbeeld

Weet je misschien al in welke stijl/ stroming dit werk past?

Aan welke stijkenmerken kun je dat dan zien? Beschrijf aan de hand van techniek en jaartal waarin het stuk gemaakt is bij welke stroming het volgens jou past.

Regisseur en gezelschap

Vertel iets over de regisseur en eventueel het gezelschap; wie was/zijn het, wanneer leefde(n) hij/zij en hoe ziet het verdere oeuvre eruit?

Invloed

Wat is de invloed van dit stuk geweest?

Zijn er aanwijsbare "citaten" terug te vinden?

CONCLUSIE

Noem vier opvallende elementen uit het stuk

Welke indruk geeft dit stuk of: wat straalt het uit? Beschrijf de sfeer, de uitdrukingsvorm (*figuratief, abstract, expressief, ingetogen, enz.*), de indruk die het werk op jou maakt: koel,

warm, heftig, rustig, saai, mooi, indrukwekkend...maar: beschrijf vooral WAAROM je dat zo ervaart, door welke elementen komt dat?!

Wat denk je dat de maker met dit werk wil uitdrukken of zeggen? Waar kun je dit uit afleiden? (Denk aan *titel, sfeer, voorstelling* enz.)

Wat vind jij nú, na afloop van het beantwoorden van alle voorgaande vragen, van dit beeld? en waarom vind je dat? Is je mening veranderd na de extra kennis die je erover hebt opgedaan?

Heb je al meer werk van deze regisseur/ dit gezelschap gezien? (Zo ja: lijkt dit werk op het andere werk dat je gezien hebt?)

BRONNEN

Geef duidelijk aan welke bronnen je hebt gebruikt. Als het om internetsites gaat, geef dan de gehele site aan.

Muziek

Muziek beluisteren doen we elke dag, elk moment. Het is niet denkbaar een dag zonder muziek.

Maar wat is muziek? Hoe zit een muzikale compositie in elkaar?

Om muziek te kunnen begrijpen gaan wij enkele aspecten van muziek beluisteren om zo te kunnen analyseren. De inhoud, de vorm en de functie van muziek zal aan de hand van luister- en filmfragmenten hoorbaar gemaakt worden

Wat is muziek?

'Muziek' is een kunstvorm die gebruik maakt van klanken, geschikt in een bepaalde tijdsduur. Om muziek te maken wordt gebruikgemaakt van de elementen toonhoogte, ritme, geluidsterkte (muzikale dynamiek), klankkleur en textuur maar ook stilte.

Muziek is een spel van klank en beweging.

Het is geordend geluid en stilte binnen een tijd dat gebonden is aan regels. Een van de regels van een compositie is de vorm, alle genres hebben hun eigen vorm of een aangepaste vorm. Vorm is ook een breed aspect, het heeft te maken met welke richting de compositie gaat en ook met tonaliteit, de toonsoort kan namelijk veranderen in de vorm. Er zijn muzikale vormen met meer dan een beweging bijv. de sonate, de symfonie, opera en suite. Dit zijn allemaal samengestelde vormen. Een voorbeeld van een symfonische vorm is: Andante sostenuto, Andantino, Scherzo en Allegro.

Muziek als abstracte kunstvorm

Abstracte muziek is geheel vrij in vorm, ritme en tonaliteit. Volgens critici heeft abstracte muziek geen woorden nodig, de muziek zelf is krachtig genoeg om een betekenis over te brengen. Er wordt zelfs beweerd dat abstracte muziek de "enige zuivere muziek" is.

Betekenis ontleend aan de tekst van de muziek.

Door muziek en tekst samen te voegen krijg je een lied.

Liedjes zijn vroeger ontstaan door poëzie op muziek te zetten. Er zijn veel soorten liederen zoals kunstlied(klassiek), volkslied en protestlied. Een veel gebruikte muzikale vorm van het populaire lied (popmuziek) is AABA. Elke A-sectie is acht maten lang, de eerste twee A-secties hebben dezelfde melodie, de B-sectie heeft een afwijkende melodie. Er wordt ook veel gebruik gemaakt van een bridge, een bridge is een afwijkend gedeelte in een lied met een toonverandering, melodische alteratie of ritmische verandering.

In popliedjes kan men vaak de volgende onderdelen terugvinden:

intro (meestal instrumentaal)

coupletten

refrein (een refrein heeft steeds dezelfde tekst)

solo (vaak instrumentaal tussenstuk)

bridge

naspel

Het couplet wordt in de regel aangegeven met A, refrein met B, bridge met C.

Conventies

Conventies zijn algemeen aanvaarde regels die ontstaan zijn op grond van een afspraak of uit gewoonte.

Wij zijn met conventies opgegroeid. Bepaalde muziek wordt gekoppeld aan bepaalde eigenschappen, situaties en menselijke gedragingen. Hierdoor ontstaat naast individuele associaties, koppelingen tussen functie en betekenis. Voorbeelden van conventies zijn: kinderliedjes, Muziek bij tv-programma's, Reclames waarbij muziek een belangrijk onderdeel vormt, Bekende muziek behorende bij een tv-film.

Emotie

Iedereen ervaart, ondergaat een muziekstuk op een eigen manier. Dit kan te maken hebben met emotie, de situatie waarin de persoon zich bevindt. Deze ervaring heeft ook veel te maken met muzikale aspecten van een muziekstuk o.a. het tempo, de tonaliteit, het ritme en dynamiek. In geval van een niet-instrumentaal stuk, speelt de tekst ook een rol. Muziekfragment beluisteren en individuele associatie ermee aangeven. Eerst in groepjes van 5 dan klassikaal.

Associaties

Klankeigenschappen kunnen bewust gebruikt worden om associaties op te roepen. De luisteraar maakt bewust of onbewust een verbinding tussen muziek en gebeurtenissen of een bepaalde voorstelling die buiten de muziek ligt.

Dit kan met behulp van geluiden van mensen, dieren, dingen, situaties, natuur en kleuren.

Functie en betekenis

Er kan een koppeling zijn tussen functie en betekenis.

Sfeer

Muziek kan extra dimensie geven aan tekst en aan beelden

De muziek kan deze bevestigen, tegenspreken, neutraal zijn of vooruitlopen

Groots	
Ernstig	krachtig
Treurig	energiek
Somber	bruisend
Gevoelig	vrolijk
Teder	speels
Ingetogen	

De sfeerwoorden die tegenover elkaar staan zijn elkaars tegenovergestelde. In de klassieke muziek en ook andere muziek worden Italiaanse termen gebruikt, zoals Allegro, Grave, Adagio.

MUZIEKANALYSE

Het beschouwen van de kunst betekent dat je de kunst dusdanig gaat bekijken zodat je een goed oordeel kunt vellen over de kwaliteit van het werk, wat de maker wil vertellen, welke sfeer het uitademt en uit welke periode het stamt.

Met behulp van deze reader en onderstaande vragen ga je een dansstuk beschouwen dat jou aanspreekt. Wanneer je onderstaande vragen hebt beantwoord heb je een dansanalyse gemaakt van de dans.

Geef aan waarom je het stuk gekozen hebt.

FEITELIJKE GEGEVENS

Uitvoerenden

Jaar van opname

Jaar van schrijven van de compositie

Live of studio

Cover of origineel

Componist/ tekstdichter

Producer

Studio

Zangstem(men)

Samenvatting tekst

Bezetting van instrumenten en toegevoegde klanken

VOORSTELLINGSOPBOUW

Beschrijf in het kort hoe het stuk opgebouwd is.

Over de compositie:

- Welk idee of aanleiding inspireerde de componist
- Was er een opdrachtgever, zo ja welke opdracht gaf die.
- Was er een andere aanleiding
- Is er een relatie met andere stukken van dezelfde of een andere componist
- Is er tekst? zo ja, wat valt daarover te vertellen?

MUZIEKWERKING (Vormgeving)

De kern van een analyse is de werking van de muziek. Stel je zelf zowel bij het geheel als de onderdelen steeds vragen met betrekking tot de sfeer en spanningsniveau of spanningsverloop. Probeer ook de globale functie van onderdelen in te schatten. (Inleidende functie, aankondiging, verrassingseffect, voorbereiding op nieuw materiaal, contrast, afsluitende werking, signaalfunctie etc.) Probeer vervolgens telkens te achterhalen wat de oorzaak van sfeer, spanningsniveau, spanningsverloop en muzikale functie is. Denk dan daarbij aan de volgende zaken:

- textuur (hoeveelheid lagen, registers, complexiteit, divergentie, convergentie, transparantie)
- Instrumentatie
- harmonische zaken: harmonisch ritme, stabiel/niet stabiel, harmonische richting (dominant, halfslot, soort cadens, bedrieglijke wending), harmonisch idioom
- Toonladdermateriaal en melodische zaken (soort toonladder, richting melodie, soort sprongen, contrapuntische zaken);

- Ritmische zaken: de werking van ritmische motieven (stuwend, vertragend, bombastisch, elegant etc.), en het totaalritme (het ritme welk ontstaat vanuit de combinatie van alle ritmische zaken op een moment of gedurende een bepaalde periode).
- Herhaling, variatie, uitbreiding, verkorting, splitsing, ontwikkeling. Manieren van herhalen, variëren etc. hebben steeds een bepaald effect. Dit is de wereld van thema's en motieven. Geef elk belangrijk motief of thema een aanduiding met letters of cijfers.

Probeer intuïtief eerst wat je denkt dat de oorzaak van een werking is. Je kunt het verifiëren door het betreffende element te wijzigen en te kijken hoe de werking dan is.

Maak nu een overzicht van de vorm en de werking van alle onderdelen en zoek zoveel mogelijk naar oorzaken van die werking.

Beschrijf enkele fragmenten van een gedeelte dat je zelf interessant vindt. Licht op die manier enkele elementen uit het stuk die je speciaal "behandelt".

Als het stuk tekst bevat, waarbij die tekst "ergens over gaat", laat dan de relatie tekst/muziek altijd een belangrijk onderdeel van je analyse zijn. Om erachter te komen hoe tekst in muziek is omgezet, probeer je dan eens voor te stellen hoe je zelf de tekst zou toonzetten als je het gedicht kreeg. Door daar serieus over na te denken gaan meestal al gauw die dingen opvallen die speciaal zijn in de relatie tekst-muziek in de te analyseren compositie.

Structuur

Standaard vormschema? werk uit in letters en accenten met toelichting of gebruik begrippen als intro verse chorus bridge end of inleiding couplet refrein naspel overgang tussenstuk enzovoort.

Tempo

absoluut tempo in beats of kwartnoot per minuut: bijvoorbeeld = 80

Tempowisselingen aangeven

Ritme

Algemeen: groovert het? in welke stijl? Swing?

Ritmische kenmerken: afterbeat, syncopie, antimetrisch, strakke of vrije timing, stijlbepalende ritmische motieven, complementaire ritmes. Werk dit uit voor alles wat bijdraagt aan het ritme, meestal:

- Bas
- Drum
- Akkoordinstrumenten
- Melodie

Melodie

Omvang en intervalkarakteristiek, eventueel per sectie

Versieringen buiten de noten, glijders en effecten

Klankkleur

Klank van de (elektronische) instrumenten en eventuele effecten

Soort stem en stemgebruik

Meerstemmigheid

Waar is er achtergrondzang of een tegenstem, waarom daar en hoe werkt dat

Dynamiek:

Overall sterkte

Sterktewisselingen

Geïstrumenteerde dynamiek

Studioproductie

Is de opname van elk spoor direct en droog of met galm echo dub enz.

Hoe is het ruimtelijk geluidsbeeld? Waar staan de instrumenten ende zangers? is er gebruik gemaakt van surroundplaatsing of van traditioneel stereo?

Hoe wordt de 'sound' gekleurd door het arrangement en de productie? bijvoorbeeld: smeren strings alles dicht of kan je 'er doorheen luisteren'?

Componist en muzikant(en)

Vertel iets over de componist of de muzikant(en); wie was/zijn het, wanneer leefde(n) hij/zij en hoe ziet het verdere oeuvre eruit?

Invloed

Wat is de invloed van dit stuk geweest?

Zijn er aanwijsbare "citaten" terug te vinden?

CONCLUSIE

Noem vier opvallende elementen uit het stuk

Welke indruk geeft dit stuk of: wat straalt het uit? *Beschrijf de sfeer, de uitdrukkingsvorm (figuratief, abstract, expressief, ingetogen, enz.), de indruk die het werk op jou maakt: koel, warm, heftig, rustig, saai, mooi, indrukwekkend...maar: beschrijf vooral WAAROM je dat zo ervaart, door welke elementen komt dat?!*

Wat denk je dat de maker met dit werk wil uitdrukken of zeggen? Waar kun je dit uit afleiden? *(Denk aan titel, sfeer, voorstelling enz.)*

Wat vind jij nú, na afloop van het beantwoorden van alle voorgaande vragen, van dit stuk? En waarom vind je dat? Is je mening verandert na de extra kennis die je erover hebt opgedaan?

Heb je al meer werk van deze componist/ artiest beluisterd? (Zo ja: lijkt dit werk op het andere werk dat je beluisterd hebt?)

BRONNEN

Geef duidelijk aan welke bronnen je hebt gebruikt. Als het om internetsites gaat, geef dan de gehele site aan.